

Het thema van Open Monumentendag 2016 'Iconen en symbolen' was aanleiding voor deze route.
Het ganzenbord is een vrije interpretatie van het stratenpatroon van de stad. Let u bij verwarring vooral op de straatnamen.

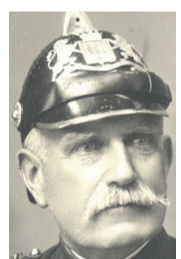
Overal in de stad, in het museum en in dikke boeken in het stadsarchief, is de gans afgebeeld. In de martelkamer in de stadhuisstoren wordt een ijzereen gansje paraat gehouden om misdadigers te brandmerken. Schild-woorden voor Goeseenaars: ganzekoppen of ganzebekken. Voor verwarring zorgt de Zeeuwse uitspraak van Goes en Ganzestad: Hoes en Hanzestad. Fantasten voegen Goes moeiteloos bij de middeleeuwse bond van steden die als Hanze bekende staat. De verwarring wordt nog groter als begin 1900 de landelijke Hanzebank in Goes een filiaal opent. De naam Ganze- stad is ook op een andere manier bewaard gebleven. Omnozele 'hanzen' vieren jaarlijks carnaval in het 'Hanzehat'.

Zodra Goes stad wordt in 1405 zet een zilvermid zich aan het graveren van het nieuwe stadswapen in een zilveren zegelstempel. De bovenzijde van het schild bevat de Hollandse en Henegouwse leeuwjes en Beterse ruiten. In de schildvoet komt een afbeelding van een gans te staan, want dat is, denkt men in die tijd, de verklaring voor de plaatsnaam Goes. Han- delaren uit Engeland wijzen bij aankomst in Goes op de overeenkomst tussen hun woord 'goose' (is gans) en Goes, en zo is de keuze voor een lokaal symbool in het wapen niet moeilijk. Gestieerde gansjes stieren zelfs het handvat van het stempel.

Iedereen is dan al vergeten dat 'goes' een woord uit het Oudhoogdits van de achtste eeuw is (eigenlijk 'gus'), wat simpelweg 'stroom' betekent. De naam zou zelfs nog uit prehistorische tijden kunnen dateren. Samen met de plaatsnaam Yerseke, ook genoemd naar een water, zou Goes wel eens een van de oudste Zeeuwse plaatsnamen kunnen zijn, ouder dan de plaatsen die op -burg, -ing, -kerke, -lande, of -dorp eindigen.

De gans is hét symbool van Goes.

Goes en zijn gans

1 Politieagent met gemeentewapen op leren helm, in gebruik ca. 1900-1920. Het was een exacte kopie van de Duitse 'Pickelhaube', die in de Eerste Wereldoorlog minder populair werd. Het Goese politiebureau was tot ca. 1970 gevestigd op de hoek Korte Kerkstraat en St. Adriaanstraat.

2 Eind 1944 waren er op de Grote Markt allerlei spontane uitingen om de bevrijding te vieren. Walcheren en delen van noordelijk Nederland waren nog bezet. Onder het Goese wapen **op deze gedenkplaat staat 'The Goosetown'**, zoals de stad werd genoemd toen hier Engelse troepen waren gelegerd voor de opbouw van het bestuur.

3 Gans in de titel van de **illegale krant 'Vrije Stemmen uit de Ganzestad'**. Dit stuk werd, als onderdeel van de collectie van het stadsarchief, tot 1970 bewaard in de kelder van het Stadhuis (nu Lunchcafé).

4 Bij de vernieuwing van het stadhuis rond 1770 kwamen op de torens en schoorstenen **windwijzers in de vorm van ganzen**. Alleen die van de ooststoren bleef bewaard. Vóór 1770, toen het stadhuis nog maar één toren had, stond een weerhaan op de spits. Schilderij G. Braam ca. 1840, collectie Historisch Museum De Bevelanden.

5 De dakrand met **stadswapen, en links Prudentia en rechts Justitia**, trekt sterk de aandacht. Het **stadswapen op het bordes**, uitgehakt in steen met een leeuwje als schildhouder, veel minder. Het andere leeuwje houdt het provinciewapen vast.

6 In de **stadhuisstoren voorwerpen met het stadswapen**: een bel en wapenbord afkomstig van marineschip Goes en **klok 'Merten'**, die ooit in de kerktoren hing. Kermisondernemer Ordelman hooft een **gedenksteen** voor de kermis aan. Deze ligt in de bestrating voor het stadhuis. Jan-Willem Hament maakte de tekening met gansjes in een draaimolen.

7 Meerdere horecapanden waren naar de gans genoemd. Op de Grote Markt was in de jaren 1970-1990 op nummer **18 de Ganzebaar** te vinden, nu café Mid City.

8 Koningstraat. In de zeventiende eeuw bouwde men dit poortje aan het Vuilstraatje. Dit was een officieel straatje, vandaar **het stadssymbool**, om mest en afval uit de achterhuizen van de panden aan de Grote Markt, Magdalenastraat en Bierkade af te voeren.

9 Blauwe Steen. Verzamelplaats zakkendragers. Eeuwenlang sleepten zij vracht van en naar schepen en huizen van kooplieden op de Grote Markt en de kaden. Eind negentiende eeuw kregen ze een eigen **vaandel met wapen** op de rode en witte banen van de Goese vlag.

10 Later hadden de zakkendragers een overdekte wachtplaats bij de Maartensbrug, waar nu het elektriciteitshuisje staat. De **beschil-dering, met gans**, is van een kunstenaar van De Kaai (overkant). Op het ganzenbord staat nog de sporthal, nu Omnium. Het eerste zwembad rond 1960 was het Ganzebad, een zwemclub heette De Ganze, de jaarlijkse zwemwedstrijd in het kanaal de Ganzetrek.

11 Jubileumbank met stadswapen voor het regeringsjubileum van koningin Wilhelmina in 1923. De oorspronkelijke plaats was aan de Dam (waar nu het Ceresbeeld staat), daarna Koepoort, en sinds 1985 Oostwal.

12 Goes zou geen Ganzestad zijn zonder **echte ganzen**. In alle vesten rond de oude binnenstad zijn ze te vinden.

13 De Goese kunstenaar Jack Willemsen maakte de **twee stalen ganzen in het water** bij de Voorstad. Aan de zijgevel van café Baarends nog een werk van hem.

14 Ganzepoortbrug. Tekening Gerard Braam 1834. Een houten brug over de gracht kwam in 1619 gereed, het poortgebouw volgde in 1624, in de buurt van de toen gesloopte middeleeuwse Zuidpoort. Naar de kenmerkende gevelsteen (zie 18) kreeg de nieuwe poort de naam Ganzepoort. De houten brug werd vijftig jaar later vervangen door een stenen exemplaar.

15 Op de nok van Keizersdijk nummer 30 een **windwijzer in de vorm van een gans**. Vermoedelijk draait hij zijn rondjes al sinds de bouw rond 1920.

16 Bij de bouw van een nieuw café aan de Kreukelmarkt in 1921 werd een moderne **gevelsteen** ingemetseld. Tegenwoordig The New Inn, eerder o.a. café De Gans.

17 De stad Goes stichtte aan de Zusterstraat in 1655 een tehuis voor rijke ouderen. Overal vandaan kwamen ze naar Goes. Het **ingangs-poortje** is versierd met een deftige oude man en vrouw, **met het stadswapen** en dat van Borssele. Een bekende bewoner was de Vlissingse zeevaarder Lucas Pol (zie gedenksteen in de straat).

Nog een gansje gevonden? Mail het naar gemeentearchief@goes.nl

21 Aan de Wijngaardsstraat waren eeuwenlang brouwerijen, waarvan De Gans het langst heeft bestaan, tot ca. 1900. Bij de sloop werd Sint Adriaanstraat heeft de gans in het logo.

20 Het kasteel van Goes, Slot Oostende, wordt in ere hersteld en ook de oude doorgang naar de Wijngaardsstraat komt terug. Er komt een stadsbrouwerij, **een van de bieren heet Gouden Gans**.

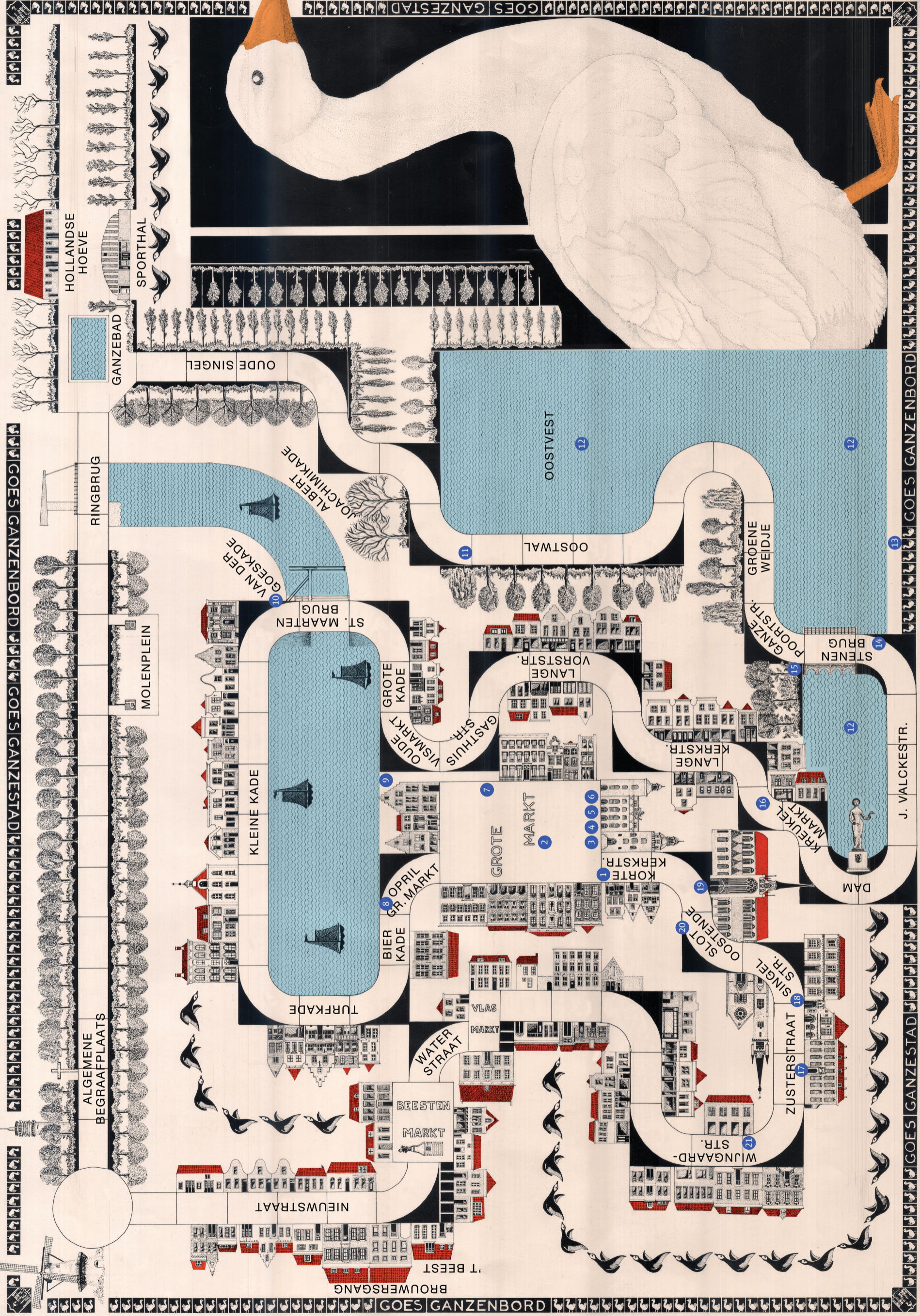

19 Orgel in de Grote of Maria Magdalenakerk met **stadswapen** en dat van Borssele: van 1615 tot 1750 hoorde Borssele bij Goes.

18 Het toegangsportje tot het plein van het Weeshuis, nu Historisch Museum De Bevelanden, heeft het wapen van de provincie. Op de binnenplaats o.a. **gevelstenen met ganzen**, zie 14 en 21. In het museum tal van objecten met ganzen. Vanaf ongeveer 1405, toen Goes stad werd, werd dit **stempel met het stads-wapen** gebruikt.

GOES GANZENBORD GOES GANZESTAD

GOES GANZENBORD GOES GANZESTAD

HOLLANDSE HOEVE
SPORTHAL
GANZEBAD
OUDE SINGEL

RINGBRUG
ALBERT KADE
VAN DER GOESKADE

MOLENPLEIN
ST. MAARTEN BRUG

ALGEMENE BEGRAAFPLAATS
NIEUWSTRAAT
T. BEEST
BROUWERSGANG

KLEINE KADE
GROTE KADE
GASTHUIS STR.
VISMARKT
OUDER KADE
BIER KADE
OPRIL GR. MARKT
TURFKADE
WATER STRAAT
VLAS MARKT
BEESTEN MARKT

GROTE MARKT
KORTE KERKSTR.
SLOT OOSTENDE
SINGEL STR.
ZUSTERSTRAAT
WIJNGAARD-STR.

LANGHE KERKSTR.
LANGHE VORSTSTR.
OOSTWAL
GROENE WEIDJE
POORTSTR.
STENEN BRUG
DAM
KREUKEL MARKT
J. VALCKE STR.

OOSTVEST
OOSTWAL
GROENE WEIDJE
POORTSTR.
STENEN BRUG
DAM
KREUKEL MARKT
J. VALCKE STR.